

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

**Govor predsednice Republike Slovenije v okviru dialoga na visoki ravni z naslovom
»Družbeno udejstvovanje kot gibalno zdravstvene enakosti in odpornih družb«**

New York, 21. september 2025

Spoštovani visoki gostje, gospe in gospodje.

V veliko čast in veselje mi je, da vas lahko pozdravim na današnjem srečanju na visoki ravni o družbenem udejstvovanju in zdravstveni enakosti.

Iskrena hvala kenijskemu predsedniku Williamu Samoei Ruto in nekdanji islandski premierki Katrin Jakobsdottir ter vsem državam, ki so prispevale k temu pomembnemu dogodku. Z udeležbo pri tej pobudi izražamo politično voljo za tesnejše sodelovanje s svojimi skupnostmi.

Rada bi se zahvalila tudi Svetovni zdravstveni organizaciji in dr. Hansu Klugeju za izdatno podporo, zaradi katere ta pobuda temelji na znanosti, izmenjavi najboljših praks in stalnem spremljanju.

Spodbudno je, da so danes tukaj tudi številni predstavniki civilne družbe. To bo obogatilo razprave in prispevalo k zagotovitvi, da iz te pobude zraste dolgotrajno gibanje, ki bo spodbujalo plodno sodelovanje med vladami, strokovnjaki in javnostjo.

Zadnjih pet let se svet spoprijema z izzivi brez primere: pandemijo covida-19, podnebnimi krizami, gospodarsko nestabilnostjo in obsežnim širjenjem lažnih informacij. Te krize so nas postavile pred preizkušnjo v času hitre digitalizacije, staranja in poglobljajoče razdeljenosti naših družb. Oboroženi spopadi, krčenje mednarodne pomoči in preusmeritev pozornosti z družbenih zavez na naložbe v obrambo dodatno pripomorejo k tveganjem, ki smo jim izpostavljeni pri doseganju razvojnih ciljev, vključno s cilji na področju zdravja. Hkrati se porajajo dvomi v celovitost svetovne arhitekture in načela multilateralizma.

Te zapletene okoliščine so povečale ranljivosti in razkrile globoke neenakosti. Ljudje od svojih vlad upravičeno pričakujejo, da bodo ukrepale in zagotovile zdrave, varne skupnosti, kjer je blaginja v ospredju oblikovanja politik. Pri sprejemanju Agende za trajnostni razvoj do leta 2030 so se vlade zavezale, da ne bodo nikogar spregledale zaradi družbene ali gospodarske negotovosti ali zaradi okoljskih tveganj, diskriminacije ali nezaupanja v ustanove. Vendar mednarodna poročila kažejo, da napredek ne poteka po pričakovanjih.

Ubrati moramo drugačen pristop in iskati vire tam, kjer jih običajno nismo.

V moji državi že desetletja vlagamo v institucionalizacijo družbenega udejstvovanja v zdravju, in sicer tudi ob pomoči in s sodelovanjem celotne civilne družbe in nevladnih organizacij.

Naš pristop zajema:

- vzpostavitev pravnih podlag za udeležbo državljanov pri odločanju;
- sofinanciranje civilne družbe in neprofitnih organizacij na podlagi javnih razpisov in
- oblikovanje platform za izmenjavo najboljših praks.

Vztrajamo pri tesnem sodelovanju med organizacijami civilne družbe in strokovnjaki, s čimer zagotavljamo, da njihovo delo temelji na dokazih. Za grajenje zaupanja smo v okviru Nacionalnega inštituta za javno zdravje ustanovili poseben oddelek, pristojen za usposabljanja, komuniciranje in spodbujanje družbenega udejstvovanja vseh delov civilne družbe, skupin strokovnjakov, skupnosti in medijev.

Dovolite mi, da z vami delim štiri uspešne primere iz Slovenije:

Preprečevanje okužbe s HIV

Drugače kot v nekaterih sosednjih državah, kjer je stopnja okuženosti med intravenoznimi uporabniki drog v devetdesetih letih dosegla kar 60 odstotkov, je Slovenija preprečila epidemijo virusa HIV tudi v teh skritih skupinah z visokim tveganjem. Razlog za ta uspeh so bile predvsem naložbe javnih sredstev v nevladne organizacije, ki tesno sodelujejo s skupnostmi, ob podpori centrov za odvisnike v primarnem zdravstvu. Spodbujali so zamenjavo igel, anonimno testiranje in vzdrževalne metadonske programe, ki so ključni ukrepi za preprečevanje prenašanja virusa.

Presejalni pregled za odkrivanje raka na debelem črevesu

Pridobivanje moških za presejalni pregled za odkrivanje raka na debelem črevesu se je prav tako izkazalo za izziv. Sprva je sodelovalo samo 40 odstotkov moških v primerjavi s 60 odstotki žensk. Za povečanje udeležbe smo se povezali z nevladnimi organizacijami, ki uživajo veliko zaupanje, kot so prostovoljni gasilci in strokovna združenja policistov, lovcev in frizerjev. Ta pristop je povečal udeležbo moških za skoraj 10 odstotkov, in sicer s 44,8 odstotka leta 2009 na 54,3 odstotka v prvi polovici leta 2025.

Duševno zdravje po naravnih nesrečah

V letu 2023 je Slovenijo prizadelo ekstremno vremensko dogajanje, ko so poplave uničile številne domove. Dobro organizirane službe za duševno zdravje so s sofinanciranjem iz javnega proračuna zagotovile pravočasno podporo prizadetemu prebivalstvu. Njihova strokovna pomoč je ublažila obremenjenost družin in pritisk na zdravstveni sistem.

Udejstvovanje mladih

Četrty, prav tako pomemben primer, je udejstvovanje mladih. Organizirane mladinske skupine ob podpori vlade in strokovnjakov že več let spodbujajo zdrav življenjski slog svojih vrstnikov. Uspešno so si prizadevale za močnejše politike o tobaku, alkoholu in prehrani, njihova prizadevanja pa sta prepoznali tako Evropska unija kot tudi Svetovna zdravstvena organizacija. Zelo sem ponosna, da si naša mladina ne prizadeva samo za zdravo prihodnost v Sloveniji,

temveč je ustanovila tudi Mednarodno zvezo za zdravje mladih, ki je bila sprejeta v Mladinski svet Svetovne zdravstvene organizacije. To je dokaz predanosti mladih, da oblikujejo bolj zdravo prihodnost, če dobijo priložnost za to.

Na podlagi teh spodbudnih rezultatov smo združili moči s Tajsko in drugimi državami, da družbeno udejstvovanje postavimo v ospredje na svetovni ravni. Lani smo na svetovni zdravstveni skupščini predlagali resolucijo, ki je bila nato sprejeta in poziva k polni uveljavitvi. Naš namen je, da z vključitvijo Svetovne zdravstvene organizacije spremljamo učinek tega pristopa, izmenjujemo inovativne rešitve ter razvijamo potrebna usposabljanja in orodja.

Dame in gospodje.

Da bi izpolnili pričakovanja državljanov in ustvarili uspešno prihodnost za mladino, moramo ukrepati hitro in velikopotezno. Pri spoprijemanju z zdravstvenimi izzivi moramo zaščititi najranljivejše in zagotoviti, da nikogar ne izpustimo. Z opolnomočenjem in institucionalizacijo družbenega udejstvovanja ter vključujočim oblikovanjem politik lahko okrepimo zaupanje v zdravstvene sisteme in uskladimo storitve s potrebami raznolikih skupnosti. Dokazi kažejo, da ta pristop prinaša boljše rezultate, poveča skladnost s predpisi in spodbuja inovacije na vseh ravneh.

Današnji dogodek združuje države, agencije Združenih narodov, civilno družbo in mlade v prizadevanjih za ukrepe in politične rešitve, pri čemer so zdravje, enakost in blaginja postavljeni v ospredje odločanja. Enotni smo v načelih sodelovanja, solidarnosti in multilateralizma ter skupaj ustvarjamo dodatni zagon v pričakovanju dogodkov Združenih narodov ta teden in letošnjega drugega svetovnega vrha za socialni razvoj v Katarju.

Upam, da bo ta forum zagotovil politično podporo za krepitev pomena zdravstvene enakosti in družbenega udejstvovanja ter poglobitev mednarodnih partnerstev in spodbudil na enakosti temelječe pristope na vseh ravneh.

Skupaj stopimo na to pot, da zagotovimo odpornejšo prihodnost za vse.

Hvala.